

Ilona Płonecka*

NOWE ELEMENTY STYLU ŻYCIA POKOLENIA MŁODYCH. PRZYKŁAD INTERNETOWEJ SPOŁECZNOŚCI MOTYLKÓW

Wprowadzenie

Procesy zachodzące w ramach kultury popularnej spowodowały, że na pokoleniowość można spojrzeć z innej perspektywy. Oprócz tradycyjnych definicji mówiących o tym, że „pokolenie to grupa osób urodzonych w podobnym czasie, mających te same doświadczenia historyczne oraz wykazująca pewne podobieństwa w sposobie działania i ideologii” (Olechnicki, Załęcki 1997, s. 69), powstały odmienne koncepcje. Postawiono tezy o możliwości istnienia pokolenia bez konieczności przeżycia wspólnego wydarzenia historycznego, a nawet bez posiadania świadomości odrębności generacyjnej. Elementami tworzącymi tak rozumiane pokolenie są środki masowego przekazu. Za ich pośrednictwem do młodych ludzi docierają wzorce obowiązujące w ramach kultury popularnej. W takiej sytuacji przeżycie wspólnego wydarzenia historycznego traci na znaczeniu, bowiem celem spajającym staje się pragnienie realizacji określonych norm i wartości aprobowanych społecznie.

Celem artykułu jest zidentyfikowanie nowych elementów stylu życia pokolenia młodych Polaków utworzonego w odniesieniu do rozpowszechnionych przez media wzorów kultury popularnej. Przedstawiona wiedza została uzyskana na podstawie analizy socjologicznej blogu członkini internetowej społeczności Motylków. Zakładam, że w przypadku przedstawicieli tej grupy szczególnie wpływ wywarła na nastolatki wyodrębniająca się w ramach kultury popularnej – kultura szczupłości.

***Ilona Płonecka** – mgr socjologii (Uniwersytet Zielonogórski), aktualnie pracuje jako specjalista ds. rekrutacji w Polskim Koncernie Mięsnym DUDA S.A. Subdyscypliną socjologii, stanowiącą główny przedmiot jej zainteresowań jest socjologia internetu. Autorkę interesuje przede wszystkim poznawanie zachowań ludzkich w internecie oraz procesów społecznych zachodzących w ramach małych grup istniejących w cyberprzestrzeni.

Tło historyczne – transformacja ustrojowa a dyfuzja wzorów kulturowych z zachodu

Transformacja ustrojowa oznaczała dla Polski nie tylko zmiany gospodarcze. Jednym z jej aspektów były przemiany w sferze kultury. Aldona Jawłowska wskazuje, że „jednym z procesów uruchomionych w momencie przełomu jest ekspansja wzorów popularnej kultury zachodniej, głównie amerykańskiej, lansującej nowe mody i style życia, a także kształtującej orientację charakterystyczną dla społeczeństwa konsumpcyjnego” (Jawłowska 1998, s. 137). Oznaczało to napływanie do Polski odmiennego systemu wartości oraz stylu życia charakterystycznego dla państw Zachodu. Społeczeństwo polskie izolowane przez lata od jakichkolwiek wpływów zewnętrznych i kontrolowane przez władze państwowe, chłonęło przekazy kultury popularnej w sposób bezkrytyczny. W konsekwencji transformacja ustrojowa przyczyniła się również do przeobrażenia sfery wartości w społeczeństwie polskim. Zmiana dotyczyła przede wszystkim stosunku do wartości materialnych. Aldona Jawłowska zalicza do nich: pieniądze, bogacenie się, karierę zawodową, przedsiębiorczość, a także indywidualizm (1998, s. 141). Innymi słowy, za najwyższą wartość został uznany sukces rozumiany jako posiadanie dobrej pracy i wysokich zarobków oraz stanowiący wyznacznik pozycji społecznej. Natomiast przyczyn braku sukcesu upatruje w braku zaradności życiowej jednostek, a nie w barierach zewnętrznych.

Tymczasem nie każdy może osiągnąć sukces zawodowy. Obecnie posiadanie wyższego wykształcenia nie jest równoznaczne ze znalezieniem dobrze płatnej pracy. Młodzi ludzie dostrzegają trudność, jaka towarzyszy osiągnięciu społecznie cenionych wartości. W konsekwencji młode pokolenie podporządkowuje się obowiązującym standardom i poszukuje dróg prowadzących do zdobycia kulturowych priorytetów. Taką możliwość daje postępowanie zgodnie ze standardami wszechogarniającej kultury popularnej, w tym także wyodrębniającej się kultury szczupłości. „Wyznacza ona standardy wyglądu bardzo trudne do osiągnięcia dla większości młodych dziewcząt i kobiet. Szczupłość jest interpretowana na wiele sposobów, jako symbol kobiecości, atrakcyjności seksualnej, kontroli własnego życia oraz powodzenia życiowego” (Józefik 2006, s. 41). Takie rozumienie i postrzeganie szczupłego ciała powoduje, że coraz więcej młodych dziewcząt dąży do osiągnięcia idealnej sylwetki oraz poszukuje sposobów umożliwiających realizację celu. Świadczy o tym istnienie grup takich jak internetowa społeczność *Motylków*, których zadaniem jest pomaganie jednostce w osiągnięciu trudnych do zdobycia standardów wyglądu zewnętrznego w oparciu o mechanizmy zachodzące w grupie społecznej. Można nawet zaryzykować tezę, że elementy stylu życia

z Zachodu zostały przejęte przez pokolenie młodych w procesie socjalizacji; urodzili się i wchodzili w system edukacji w nowej rzeczywistości III RP, kiedy to kultura popularna stała się w Polsce dominująca. Oznaczało to, że ukształtowała się generacja nastolatków silnie identyfikujących się z przekazami kultury Zachodu, dążąca do realizacji obowiązujących w jej ramach standardów.

Internetowa społeczność Motylków a okres adolescencji

Przykładem grupy reprezentującej wartości oraz styl życia generacji młodych, których wspólne idee zostały ukształtowane w odniesieniu do wzorców kulturowych płynących ze środków masowego przekazu jest internetowa społeczność Motylków. Jest to mała grupa istniejąca w cyberprzestrzeni. Tworzą ją przede wszystkim młode dziewczyny, których głównym celem jest utrata wagi ciała. Warunkiem przynależności do społeczności jest postanowienie dotyczące utraty wagi, uznanie *Any* (anoreksji) za najwyższą wartość oraz prowadzenie bloga internetowego, który pełni konkretne funkcje. Po pierwsze, jest miejscem zwierzeń Motylków, gdzie mogą dzielić się z pozostałymi członkiniami grupy swoimi sukcesami i porażkami dotyczącymi odchudzania. Po drugie, pisanie bloga daje możliwość komunikowania się z innymi Motylkami. Stanowi także źródło informacji o dietach, sposobach odchudzania lub radzenia sobie z głodem. Społeczność Motylków, mimo że usytuowana jest w cyberprzestrzeni, posiada cechy grupy społecznej. Wytworzyła ona swój system aksjonormatywny, na który składa się *Alfabet Any* czy *Dekalog Any*. Kodeks ten wyraźnie określa granice postępowania członkiń społeczności, wskazując normy, wartości oraz wzory zachowań. W społeczności Motylków pojawiają się także interakcje, a więc specyficzne stosunki społeczne między jednostkami wchodzącymi w jej skład. Manifestują się one poprzez komentarze zamieszczane w blogach. Społeczność Motylków spełnia zatem obiektywne warunki, wyróżniające grupę społeczną od przypadkowego zbioru jednostek. Powyższe argumenty pozwalają na sformułowanie tezy, iż grupę tę można traktować jako nową kategorię socjologiczną. W konsekwencji Motylki mogą stanowić dla jednostek grupę odniesienia normatywnego bądź porównawczego. W pierwszym przypadku staje się ono źródłem norm i wartości, natomiast w drugiej sytuacji jednostki mogą dokonywać porównań, zestawiając siebie z uczestniczkami społeczności. Kiedy młoda dziewczyna staje się członkinią takiej grupy, może ona w dalszej fazie rozwoju stać się dla niej nawet wspólnotą, która dostarcza norm i wartości traktowanych z czasem jako jej własne.

Można założyć, że wyodrębniająca się kultura szczupłości wywiera silny wpływ na jednostki należące do społeczności. Bowiem Motylki to nastolatki

znajdujące się w okresie adolescencji, które są szczególnie podatne na wpływ społeczno-kulturowy. Erik Erikson nazywa tę fazę moratorium, czyli zawieszeniem między dzieciństwem a dorosłością. Okres ten charakteryzuje się intensywnym rozwojem fizycznym, społecznym oraz psychicznym jednostki. Aspekt biologiczny obejmuje zmiany wyglądu zewnętrznego. W trakcie dojrzewania zadaniem młodego człowieka jest zaakceptowanie „nowej” budowy ciała. Na uwagę zasługuje fakt, że większość nastolatków jest niezadowolona ze swojego wyglądu i pragnie jego zmiany. Taka sytuacja stanowi konsekwencję nadania określonej wartości ciału w ramach obowiązującej kultury szczupłości. Młodzi ludzie są przekonani o tym, że pozycję społeczną w grupach rówieśniczych i nie tylko wyznacza wygląd zewnętrzny zgodny z proponowanym wzorem kulturowym. W związku z tym, dominującym mechanizmem stosowanym przez nastolatki jest porównywanie swojej osoby/wyglądu do kolegów i koleżanek w celu zidentyfikowania własnej pozycji w odniesieniu do innych. Opinia innych osób oraz akceptacja społeczna mają dla nich duże znaczenie i dają możliwość samookreślenia swojej tożsamości. Negatywnymi skutkami nadania dużej wartości przynależności grupowej przez nastolatki jest ich konformizm oraz bezkrytyczna lojalność wobec grupy oraz proponowanych przez nią norm i wartości postępowania. Zmiany zachodzące w sferze fizycznej, a także społecznej mogą skutkować zachwianiem wewnętrznej równowagi jednostki oraz kryzysem tożsamości. Innymi słowy, młody człowiek nie będąc już dzieckiem, a jednocześnie nie potrafiąc postępować jak osoba dorosła traci poczucie tego kim jest, a podejmowane działania są poszukiwaniem odpowiedzi na to pytanie. Istotne jest, że proces kształtowania się tożsamości młodego człowieka jest zależny od szerszego kontekstu kulturowego (Erikson 2000).

Założenia metodologiczne i charakterystyka materiału empirycznego

Główny problem badawczy dotyczy internetowej społeczności Motylków i został sformułowany w następujący sposób: Na ile internetowa społeczność Motylków pełni funkcję grupy odniesienia dla swych członków, a na ile jest dla nich wspólnotą oraz jak uczestnictwo w internetowej społeczności Motylków wpływa na styl życia jednostek należących do tej grupy?

W celu uzyskania odpowiedzi na problem główny należało ustalić:

- w jakim zakresie jednostki należące do internetowej społeczności Motylków identyfikują się z systemem aksjonormatywnym tej grupy?
- w jakim zakresie internetowa społeczność Motylków zaspokaja emocjonalne i społeczne potrzeby jednostek należących do grupy?

- jakie rodzaje aktywności dominują w stylu życia jednostek należących do internetowej społeczności Motylków?

Wstępnie przyjąłm tezę, że internetowa społeczność Motylków w początkowym okresie uczestnictwa pełni dla jednostki funkcję grupy odniesienia. Oznacza to, że dostarcza jej źródła norm i wartości oraz kontekstu umożliwiającego dokonywania porównań i oceny własnej pozycji względem innych członków grupy. Wraz z coraz dłuższym stażem jednostki w internetowej społeczności Motylków grupa ta staje się dla swych członkiń wspólnotą o charakterze ochronnym. Rozumiem przez to, że w grupie Motylków tworzą się między członkiniami relacje oparte na głębokiej więzi społecznej. Internetowa społeczność staje się dla jednostki grupą wsparcia oraz azylem bezpieczeństwa i stabilności. Jednostki należące do internetowej społeczności Motylków za najwyższą wartość uznają Anę, a więc anoreksję, ich głównym celem jest dążenie do jak najniższej wagi ciała. Natomiast codzienne życie jednostek należących do takiej grupy zdeterminowane jest przez ciągłe stosowanie różnych diet, głodówek oraz wykonywanie ćwiczeń fizycznych, co ma służyć osiągnięciu założonych celów dotyczących wagi ciała.

Za punkt wyjścia przyjąłm założenie, że internetowa społeczność Motylków realizuje określony styl życia, który jest zgodny z systemem aksjonormatywnym tej grupy. Oznacza to, że styl życia propagowany przez tę społeczność określony jest przez zespół norm i wartości istotnych dla omawianej grupy. Za Andrzejem Sicińskim przyjmuję, że „styl życia to zespół codziennych zachowań specyficzny dla danej zbiorowości lub jednostki, a inaczej mówiąc, to charakterystyczny sposób bycia odróżniający daną zbiorowość lub jednostkę od innych. Na całość jaką stanowi styl życia, składają się zachowania ludzi przede wszystkim te powtarzalne i rutynowe, motywacje owych zachowań, powiązane z przypisywanymi im znaczeniami i wartościami oraz pewne funkcje rzeczy będących bądź celami, bądź środkami do celu, bądź zamierzonymi skutkami tych zachowań” (Siciński 1978, s. 22-23). Niezależnie od samej definicji autor wskazuje na różne dziedziny, w których mogą występować zachowania *stylotwórcze*. Zalicza do nich: „budżet czasu, pracę, konsumpcję dóbr materialnych, stosunek do własnego ciała i zdrowia, potrzeby intelektualne i estetyczne, uczestnictwo w kulturze i oświacie, zachowania rekreacyjne oraz formy współżycia między ludźmi” (tamże, s. 15-16). Obszary te, podobnie jak definicja *stylu życia*, po dokonaniu pewnych modyfikacji stały się podstawą do utworzenia narzędzia badawczego, wykorzystanego w analizie. W ramach problematyki badania odwołałam się do następujących obszarów: odżywianie, wygląd zewnętrzny i waga ciała a zdrowie fizyczne, kontakty społeczne poza społecznością Motylków, kontakty społeczne wewnątrz społeczności Motylków, czas wolny,

potrzeby, oczekiwania, lęki i wątpliwości, wartości oraz ocenę siebie i swojej sytuacji.

Jednostką analizy uczyniłam blog internetowy. Wynikało to z dwóch powodów. Po pierwsze, pełni on funkcję narzędzia komunikacji pomiędzy członkiniami internetowej społeczności. Założyłam, że porównanie analizy treści wpisów, komentarzy oraz kodeksów aksjonormatywnych pod względem wyodrębnionych w kluczu kodowym obszarów pozwoli mi określić zakres identyfikacji jednostek ze społecznością Motylków. Z drugiej strony, traktując blog internetowy jako pewnego rodzaju pamiętnik autorki uznałam, że analiza treści wpisów może dostarczyć informacji na temat obranego i realizowanego przez nią stylu życia, charakterystycznego dla całej społeczności Motylków.

Analizie został poddany jeden blog członkini internetowej grupy Motylków. Jego autorka ma 15 lat i na co dzień uczęszcza do gimnazjum. Blog prowadzi anonimowo od września 2008 roku, a jej głównym celem jest dążenie do perfekcji, co oznacza dla niej posiadanie wagi ciała między 35 a 40 kilogramów. W poddanym analizie blogu można wyodrębnić trzy istotne części. Są to wpisy autorki, komentarze, jakie otrzymała od innych członkin społeczności oraz kodeksy aksjonormatywne. Analizie zostały poddane wszystkie wpisy, komentarze oraz kodeksy zamieszczone przez autorkę w 2009 roku.

Podstawowe elementy systemu aksjonormatywnego internetowej społeczności Motylków

Analiza wartości zawartych w kodeksach Motylków wskazuje, że system aksjologiczny tej grupy został zaczerpnięty z kultury szczupłości. W obu przypadkach najwyższą wartością jest idealne ciało, które symbolizuje siłę jednostki oraz umożliwia dostęp do takich dóbr społecznych jak akceptacja, szacunek czy powodzenie. Wartość ta jest zinternalizowana przez wszystkie Motylki oraz uznawana za obowiązującą i obiektywną. Oznacza to, że nastolatki przejęły ją w procesie socjalizacji zanim przystąpiły do grupy. Natomiast uczestnictwo w społeczności to środek ułatwiający sprostaniu norm niezbędnych do posiadania szczupłego ciała. Inaczej mówiąc, grupa jest tutaj przede wszystkim wartością instrumentalną.

Sześć głównych norm, których realizacja prowadzi do osiągnięcia idealnego ciała można podzielić na dwie grupy – jedne dotyczą celów, drugie sposobu ich realizacji. Do pierwszej grupy zaliczam *normę szczupłości* wyrażającą się w hasłach: *Nie istnieje coś takiego jak idealna waga. Ile byś nie ważyła, zawsze jest za dużo* (3.2 b) oraz *Nigdy nie jesteś „zbyt” chuda* (3.2 b).

Zinternalizowanie tej normy przez członkinie społeczności skutkuje nie tylko trwałym podejmowaniem prób odchudzania, ale także uzależnieniem nastolatek od uczestnictwa w grupie. Jako druga została wyodrębniona *norma akceptacji społecznej*, która obejmuje zespół zachowań mających na celu do wartościowanie jednostki oraz zdobycie akceptacji społecznej w realnej rzeczywistości. Obecność tej normy może świadczyć o tym, iż społeczność Motylków skupia jednostki odczuwające deficyty w potrzebach emocjonalnych i społecznych. Realizacja powyższych norm jest możliwa dzięki postępowaniu zgodnie z zasadami zawartymi w drugiej grupie. Zaliczam do nich *normę niejedzenia*, w ramach której wspólnota wymaga od jednostek dążenia do minimalizacji spożywanych pokarmów. Analiza wykazała, że większość Motylków bardzo mocno się z nią identyfikuje, jednak ma trudności z realizacją. Podobna sytuacja dotyczy *normy aktywności fizycznej*, polegającej na dążeniu do wykonywania maksymalnej ilości ćwiczeń ruchowych. Członkinie poddają te sfery kontroli grupy, w celu uzyskania pomocy. Obowiązująca w społeczności *norma wzajemnego wsparcia* powoduje, że Motylki nie pozostają obojętne. Istotne jest, że w zamian oczekują od nastolatek realizacji *normy izolacji*, zalecającej ograniczanie kontaktów społecznych w realnym świecie.

Członkinie internetowej społeczności Motylków łączy nadanie dużej wartości szczupłemu ciału. Grupa jest jednak zróżnicowana pod względem zakresu identyfikacji oraz internalizacji norm zawartych w kodeksach. Dla części nastolatek pełni funkcje grupy odniesienia porównawczego. Oznacza to, że należą do niej, ponieważ dostarcza im kontekstu do oceny własnej osoby oraz daje możliwość dokonywania porównań. Na ogół takie są pierwotne motywy przystąpienia do społeczności Motylków. Jednostki te nie identyfikują się z normą niejedzenia, aktywności fizycznej, izolacji oraz wsparcia na tyle mocno, aby stracić kontrolę nad sposobem zachowania w tych sferach. Poprzez treści zamieszczane w komentarzach starają się ostrzegać Motylki przed konsekwencjami stosowanych praktyk żywieniowych zamiast strzec poprawności przestrzegania norm grupy. Może to wynikać z krótkiego okresu przynależności do Motylków.

Dla wielu nastolatek internetowa społeczność pełni funkcję wspólnoty o charakterze ochronnym. Świadczy o tym występowanie więzi pomiędzy Motylkami. Ukształtowały się one w wyniku podejmowanych przez dziewczęta prób realizacji norm obowiązujących w grupie. Ich restrykcyjny charakter wymuszał konieczność poszukiwania wzajemnego wsparcia. Powstanie więzi pomiędzy członkiniami umożliwił również stosowany cyberjęzyk, za pomocą którego wyrażane są emocje w tekście pisanym. Jednostki, które traktują społeczność Motylków jako wspólnotę charakteryzuje silne dąże-

nie do zinternalizowania obowiązujących w ramach grupy norm. Szczególne trudności sprawia im uznanie i stosowanie normy niejedzenia oraz aktywności fizycznej, jednak na bazie wsparcia, jakie otrzymują od Motylków nieustannie podejmują nowe próby. Analiza pozwala wnioskować, że wspólnota wręcz wymusza na nich postępowanie zgodne z zasadami, oczekując konformizmu w zamian za oferowane bezpieczeństwo. Społeczność chroni w ten sposób trwałości obowiązujących w jej ramach systemów aksjonormatywnych. Innymi słowy, wspólnota utwierdza Motylki w podejmowaniu patologicznych form zachowania, prowadzących do osiągnięcia celu, jakim jest szczupłe ciało. Można nawet powiedzieć, że ułatwia im realizację tych norm. Taka sytuacja może skutkować rozwojem zaburzeń odżywiania wśród nastolatków.

Nowe elementy stylu życia członkiń internetowej społeczności Motylków

Członkinie internetowej społeczności Motylków realizują właściwy ich grupie styl życia. Nastolatki poprzez posiadanie społecznie cenionego waloru pragną zyskać akceptację społeczną oraz szacunek otoczenia.

Sposób odżywiania

Analiza wpisów wykazała, że kwestia odżywiania jest dominującą sferą w życiu autorki bloga. Każdego dnia tworzy listę wszystkich spożytych pokarmów wraz z ich wartością kaloryczną. Zamieszcza ją na blogu, informując tym samym inne Motylki o tym, co zjadła i w jakich ilościach. Można wnioskować, że członkini społeczności Motylków czyni to w celu wywołania mechanizmu kontroli społecznej ze strony grupy. Pozwalając zniewolić się grupie, zapewnia sobie wsparcie w momentach kryzysowych. Wie, że jej zachowania niezgodne z systemem aksjonormatywnym Motylków będą sankcjonowane.

Sposób odżywiania to nowy element stylu życia wykreowany przez członkinie społeczności Motylków. Cechuje go dążenie do spożywania jak najmniejszej ilości pokarmów. Środkiem do realizacji owej normy jest poddawanie sfery odżywiania kontroli grupy, co pomaga jednostkom wytrwać w podejmowanych działaniach. Tego typu praktyki żywieniowe są patologiczną formą zachowań propagowanych w modzie na zdrowy styl odżywiania. Motylki zastąpiły diety oparte na ekologicznej żywności głodówkami, a środkiem umożliwiającym wytrwanie w nich uczyniły mechanizmy społeczne zachodzące we wspólnocie. Społeczność zapewnia im wsparcie oraz koryguje wszelkie odstępstwa w realizacji norm dotyczących sposobu odżywiania.

Stosunek do wyglądu zewnętrznego i wagi ciała

Styl życia nastolatek należących do społeczności charakteryzuje określony stosunek do wyglądu zewnętrznego oraz wagi ciała. Są to jedne z najważniejszych wartości w kodeksach Motylków. Zarówno autorka bloga, jak i inne członkinie piszą o tych kwestiach jako o środkach umożliwiających dotarcie do celu, jakim jest zdobycie aprobaty społecznej oraz uznania wśród rówieśników. Oznacza to, że członkinie społeczności Motylków cechuje brak akceptacji samej siebie. Mają one bardzo negatywny obraz własnej osoby: *Boże jaka ze mnie gruba ochydna świnią :(((((((zamiast chudnąć ja ty-jeeeeee ja pierdole gruba krowa obłana tłuszczem :((((((((((((((((((((((((((((((((* (1.2 a) [cytaty z blogów – pisownia oryginalna]. Taka sytuacja może wynikać z trudności sprostania standardom obowiązującym w ramach kultury szczupłości. Nastolatki, porównując siebie z lansowanymi w mediach kobietami posiadającymi idealny wygląd oraz sukces społeczno-zawodowy, czują się gorsze, przez co obniża się ich poczucie wartości. Podejmują działania mające na celu zmianę takiego stanu. Jednym ze sposobów jest wstąpienie do społeczności Motylków, gdzie poznają *przepis na realizację marzeń* oraz otrzymują wsparcie od innych osób, znajdujących się w podobnej sytuacji. Przejęcie zasad postępowania obowiązujących w społeczności pozwala im zracjonalizować niebezpieczeństwo podejmowanych diet oraz głodówek.

Kontakty społeczne

Autorka bloga wykazuje raczej negatywny stosunek do kontaktów społecznych zawieranych poza społecznością Motylków. Traktuje osoby z jej najbliższego otoczenia jako jednostki rywalizujące z nią w kwestiach dotyczących wagi ciała. Taki sposób zachowania jest konsekwencją realizacji normy izolacji od środowiska zewnętrznego. Jednostka chroni się w ten sposób przed wpływem komunikatów sprzecznych z jej systemem wartości, które mogłyby zniechęcać ją do podejmowania działań niezbędnych do osiągnięcia idealnej sylwetki. Dodatkowo sprzyja temu miejsce, w którym jest ulokowana społeczność, a więc cyberprzestrzeń.

Negatywny stosunek autorki bloga do kontaktów społecznych zawieranych poza społecznością Motylków jest podtrzymywany przez inne członkinie grupy, które zapewniają, że otrzymują podobne uwagi na temat swojego wyglądu. W rezultacie oferują sobie wzajemne wsparcie. Innymi słowy, jednostka nieznajdująca zrozumienia pośród najbliższych osób dowiaduje się, że nie jest sama w takiej sytuacji i że ma na kogo liczyć w trudnych momentach. Zatem wspólnota chroni ją przed poczuciem osamotnienia oraz zapewnia bezpieczeństwo. To sprawia, że stosunek autorki bloga do członkiń internetowej społeczności Motylków jest pozytywny, często silnie nasycony

emocjami.

Zatem w stylu życia Motylków można wyróżnić właściwy im obszar kontaktów społecznych. Cechuje go izolowanie się od relacji zachodzących w realnym świecie na rzecz postępowania zgodnie z normami obowiązującymi w społeczności internetowej. W ten sposób wspólnota chroni swoje członkinie przed zewnętrznymi wpływami, jednocześnie umożliwiając zachodzenie kontaktów społecznych wewnątrz społeczności.

Czas wolny

U autorki bloga dominują dwie formy spędzania czasu wolnego. Są to: ćwiczenia fizyczne oraz serfowanie w internecie. Obie aktywności związane są z jej uczestnictwem w internetowej społeczności Motylków.

Bohaterka bloga prowadzi aktywny styl życia. Ruch ma dla niej duże znaczenie, ponieważ stanowi środek do realizacji celu, związanego z utratą wagi ciała. Szczególną uwagę przykładu do codziennego wykonywania ćwiczeń. W swoim blogu obok listy spożytych w ciągu dnia pokarmów zamieszcza listę ćwiczeń, które wykonała. Informuje inne członkinie o tym, co udało jej się zrobić. Podobnie jak w przypadku odżywiania, może świadczyć to o trudności, jaką sprawia nastolatce wykonywanie ćwiczeń fizycznych. W ten sposób domaga się, aby w tej sferze grupa sprawowała nad nią kontrolę i mobilizowała do działania.

Drugą formą spędzania czasu wolnego przez autorkę bloga jest serfowanie w internecie. Podejmowane w sieci działania dotyczą przede wszystkim społeczności Motylków. Są to: zamieszczanie wpisów na blogu, odwiedzanie blogów innych członkiń grupy oraz rozmawianie z nimi poprzez komunikator gadu-gadu. Motylki, a także jednostki należące do innych grup, które uznają Anę za najwyższą wartość spotykają się na forach internetowych, koncentrujących się na tematyce odżywiania.

Członkinie społeczności stworzyły specyficzny dla ich stylu życia sposób spędzania czasu wolnego. Jest on zdominowany nadmiernie wykonywaną aktywnością fizyczną, której celem jest utrata wagi ciała. W tej sferze oczekują wsparcia ze strony grupy, gdyż mają problemy z realizacją. Czas wolny poświęcają także na podtrzymywanie kontaktów z innymi Motylkami poprzez serfowanie w internecie. Na uwagę zasługuje fakt, że podejmowane aktywności wzmacniają izolację społeczną nastolatek. Osobami, z którymi najczęściej mają kontakt są inne członkinie grupy.

Oczekiwanie

W celu poznania wymogów stawianych autorce w realnym świecie, przeanalizowane zostały wpisy pod względem oczekiwań rodziców, rówieśników oraz

szoły. Jednym z motywów podejmowania przez nastolatkę patologicznych form zachowania jest chęć sprostania im. Świadczy o tym duże znaczenie, jakie nadaje oczekiwaniom rodziców: ... *dziś weszła do domu, przebrała się, poszła robić obiad ... kiedy weszłam do kuchni popatrzyła na mnie i powiedziała :kochanie nie chce robić Ci przykrości ale chyba przytyłaś powinnas się ograniczać ;(eh... aż mi się tzy w oczach pojawiły ;(... kurwa... ale ze mnie gruba krowa mama ma racje ;(ja pierdole od jutra nic nie bede jadla* (1.7 a). Na uwagę zasługuje fakt, że oczekiwania rodziców są zaczerpnięte z przekazów kultury szczupłości. Oznacza to, iż nastolatka otrzymuje komunikaty mówiące o wartości szczupłego ciała nie tylko z mediów, ale także od bliskich osób, co potęguje chęć realizacji społecznie wyznaczanych standardów.

Autorka bloga duże znaczenie nadaje również oczekiwaniom rówieśników. Przejmuje się komentarzami na temat wyglądu zewnętrznego oraz stara się sprostac panującym w kręgu rówieśniczym standardom dotyczącym mody. Spełnienie oczekiwań koleżanek i kolegów jest istotne dla niej, ponieważ stanowi środek umożliwiający zaspokojenie potrzeby akceptacji społecznej. Autorka chce przede wszystkim udowodnić sobie oraz innym własną siłę i wartość. Pragnie uczynić to poprzez posiadanie idealnej sylwetki.

Lęki i wątpliwości

Tym, co wyróżnia styl życia dziewcząt należących do grupy jest również trwałe odczuwanie lęku przed możliwością niesprostania restrykcyjnym normom. Właściwy tej grupie zbiór lęków i wątpliwości dotyczy przede wszystkim napadów jedzenia w trakcie stosowanych diet i głodówek oraz momentu ważenia się. Obawy budzą w autorce bloga także konsekwencje zdrowotne, jakie mogą wystąpić wskutek stosowanych praktyk żywieniowych. Podobne dylematy dotyczą wszystkich członkiń badanej grupy. Dominującym wśród Motylków lękiem jest brak wiary we własne możliwości wytrwania w stosowaniu diety bądź głodówki. Potwierdzają to komentarze, takie jak: *Głodówka, napad, głodówka, napad... Tak to wygląda. I napady będą się zdarzac. Ważne jest, żeby się po nich podnieść.p* (2.7 a).

Zatem lęki koncentrują się przede wszystkim na kwestiach związanych z odżywianiem i mają źródło w postępowaniu zgodnym z zaleceniami społeczności Motylków. Z tego względu nie dziwi fakt, iż zarówno autorka bloga, jak i inne członkinie grupy mają wątpliwości co do tego, czy *życie na ciągłej diecie* i ich poświęcenie mają sens. Jednak mimo wątpliwości, jakie odczuwają stwierdzają, że korzyści płynące z uczestnictwa w tej grupie przewyższają koszty.

Potrzeby

Dla autorki bloga szczególne znaczenie mają potrzeby emocjonalne i społeczne; w tych sferach odczuwa deficyty. Niezaspokojenie tych potrzeb może być powodem podejmowania zachowań o charakterze patologicznym. Nastolatka pragnie w ten sposób zwrócić na siebie uwagę i zyskać zainteresowanie innych.

Autorka bloga czuje się w realnym świecie samotna oraz nieakceptowana, a jej potrzeby emocjonalne i społeczne są niezaspokojone. Sprawia to, że aprobaty oraz zrozumienia poszukuje w alternatywnej społeczności. W swoich wpisach wyraża chęć trwałego utrzymywania kontaktów z innymi członkami grupy. Prosi o rozmowę poprzez komunikator gadu-gadu oraz zachęca inne Motylki do uczestnictwa w różnego rodzaju forach internetowych, dotyczących odchudzania. Innymi słowy kontakty społeczne wewnątrz społeczności Motylków mają dla nastolatki duże znaczenie, o czym świadczy fragment: *11505442 moj nowy nr gg -piszcie błagam ! o wsparcie;(;(* piszcie nawet kiedy jestem niedostępna;/(* (1.6 c).

Ocena siebie i swojej sytuacji

Członkinie analizowanej społeczności postrzegają siebie przede wszystkim przez pryzmat wyglądu zewnętrznego. Oznacza to, że utożsamiają wartość swojej osoby z oceną sylwetki ciała. Wyrażają niezadowolenie z wyglądu zewnętrznego oraz przekonanie o braku silnej woli, która pozwoliłaby zmienić im ten stan. Autorka bloga wypowiadając się w tych kwestiach używa zazwyczaj wulgaryzmów. Świadczy o tym następujący fragment: *kurwa... ale ze mnie gruba krowa mama ma racje ;(ja pierdole od jutra nic nie bede jadla* (1.10a). Sposób, w jaki nastolatka wypowiada się na swój temat może świadczyć o tym, że pragnie zwrócić na siebie uwagę pozostałych Motylek. Innymi słowy jest to wołanie o pomoc i wsparcie. Autorka stara się uruchomić mechanizm kontroli społecznej, który pomoże jej w realizacji systemu aksjonormatywnego grupy, a tym samym pozwoli w odzyskaniu kontroli.

W celu pełnego scharakteryzowania stylu życia Motylek niezbędne było uzyskanie informacji na temat ich oceny własnej sytuacji życiowej. Analiza wpisów wykazała, że dla autorki bloga życie to pasmo ciągłych wzlotów i upadków związanych z ilością spożytych pokarmów. Zważając na to, iż poziom przynoszący zadowolenie nie może przekroczyć 200 kalorii dziennie, to dni, w których Motylki odczuwają sukces jest znacznie mniej niż tych, w których granica ta zostaje przekroczona. Innymi słowy, zarówno dla autorki analizowanego bloga, jak i innych członkiń społeczności większość dni równoznaczna jest z poniesioną porażką oraz potwierdzeniem swojej słabości. Długotrwałe postrzeganie swojej sytuacji w takim kontekście może

doprowadzić do okoliczności, kiedy pomimo realizacji wymogów diety jednostka nadal postrzega swoją sytuację w negatywny sposób.

Takie postrzeganie sytuacji życiowej przez Motylki zapewnia grupie ciągłość istnienia. Z jednej strony pojawianie się sytuacji kryzysowych, wynikających z niemożności sprostania normom skutkuje ciągłym poszukiwaniem wsparcia. Z drugiej – chwilowe sukcesy przywracają kontrolę nad życiem oraz wzmacniają poczucie wartości. W konsekwencji jednostka uzależnia się od uczestnictwa w społeczności.

Wnioski

Przeprowadzona analiza miała na celu zidentyfikowanie nowych elementów stylu życia pokolenia młodych Polaków na przykładzie internetowej społeczności Motylków. Było to o tyle istotne, że współczesna generacja nastolatków to jednostki, które urodziły się i dorastały w warunkach rzeczywistości posttransformacyjnej. Zmiany społeczno-kulturowe, które wówczas zaszły spowodowały, iż w procesie socjalizacji pokolenie młodych przejęło i zidentyfikowało wzory kulturowe, obowiązujące w ramach kultury popularnej. Taki stan rzeczy sprawił, że na pokoleniowość spojrzano z innej perspektywy. Czynnikiem spajającym młodych ludzi stała się konieczność podporządkowania się napływającym do Polski standardom kultury Zachodu, a nie wspólnie przeżyte wydarzenia historyczne.

Przeprowadzona analiza wykazała, że członkinie społeczności Motylków, reprezentujące pokolenie młodych silnie identyfikują się z przekazami kultury szczupłości. „Idealne ciało” ma dla nich duże znaczenie, a w związku z tym podejmują różnego rodzaju działania, umożliwiające realizację trudnych do osiągnięcia standardów wyglądu zewnętrznego. Można do nich zaliczyć uczestnictwo w internetowej społeczności Motylków. Nastolatki w oparciu o mechanizmy zachodzące w grupie społecznej starają się wytrwać w realizacji stylu życia, który można określić mianem *anorektycznego*. Jest on podporządkowany systemowi aksjonormatywnemu grupy, który został zaczerpnięty z przekazów kultury szczupłości.

Nowym elementem stylu życia nastolatek należących do Motylków jest sfera odżywiania. Codzienne zachowania członkiń społeczności są zdeteminowane dążeniem do realizacji normy niejedzenia. Postępowanie zgodnie z jej zasadami pozwala nastolatkom odzyskać poczucie kontroli nad własnym życiem, a także świadczy o ich sile i wytrwałości. Większości dziewcząt podejmowanie tego typu zachowań sprawia trudność, dlatego oczekują wsparcia od grupy. Trwały wpływ społeczności powoduje na tyle mocną internalizację normy niejedzenia, że niektóre Motylki charakteryzuje wręcz

bezkrytyczny stosunek do konsekwencji zdrowotnych wywołanych stosowanymi praktykami żywieniowymi. Oznacza to, iż tracą kontrolę nad podejmowanymi w tej sferze zachowaniami. Drugim elementem, charakterystycznym dla stylu życia realizowanego przez członkinie grupy, jest ograniczanie kontaktów społecznych w realnej rzeczywistości. Taki typ zachowań jest skutkiem postępowania zgodnie z normą izolacji. Większość Motylków identyfikuje się z nią, ponieważ chroni to je przed wpływem sprzecznych z ich wartościami komunikatów. Minimalizowaniu kontaktów z realnymi grupami sprzyja dominujący wśród nastolatek sposób spędzania czasu wolnego. Motylki koncentrują się przede wszystkim na wykonywaniu ćwiczeń fizycznych oraz serfowaniu w internecie. Tym, co wyróżnia styl życia dziewcząt należących do grupy jest również trwałe odczuwanie lęku przed możliwością niesprostania restrykcyjnym normom.

Można w związku z tym powiedzieć, że członkinie internetowej społeczności Motylków wykreowały właściwy ich grupie anorektyczny styl życia. Jego powstanie jest odpowiedzią na obowiązujące w ramach kultury szczupłości standardy dotyczące wagi ciała oraz wyglądu zewnętrznego. Natomiast taki stan rzeczy świadczy o silnym wpływie kultury popularnej na przedstawicieli młodego pokolenia.

Literatura

- ERIKSON E. H. (2000), *Dzieciństwo i społeczeństwo*, Dom Wydawniczy REBIS Sp. z o.o., Poznań.
- JAWŁOWSKA A. (1998), *Kultura w okresie przełomu lat dziewięćdziesiątych, [w:] Do i od socjalizmu. Dwa przełomy w ciągu półwiecza w Polsce*, red. A. Siciński, IFiS PAN, Warszawa.
- JÓZEFIK B. (2006), *Relacje rodzinne w anoreksji i bulimii psychicznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- KŁOSKOWSKA A. (1964), *Kultura masowa. Krytyka i obrona*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- MERTON K. R. (1982), *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- MIKOŁAJEWSKA B. (1998), „Ochronna” wspólnota i tożsamość jednostki. Wybrane fragmenty B. Newman z: *Protective Communities and Personal Identity*, [w:] *Małe struktury społeczne*, red. I. Machaj, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.

- OLECHNICKI K., ZAŁĘCKI P. (1997), Słownik socjologiczny, Wydawnictwo Graffiti BC, Toruń.
- PISAREK W. (1983), Analiza zawartości prasy, Ośrodek Badań Prasoznawczych, Kraków.
- SICIŃSKI A. (2002), Styl Życia, kultura, wybór, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa.
- SICIŃSKI A. (1978), Styl życia. Przemiany we współczesnej Polsce, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- ŚWIDA-ZIEMBA H. (2005), Młodzi w nowym świecie, Wydawnictwo Literackie, Kraków.

Ilona Płonecka

The New Elements of a Lifestyle of Young Generation. The Example of the Internet Community "Motylki" ("Butterflies")

Abstract

The objective of the article is to present the results of sociological analysis of a web blog which primarily attracts teenagers who "chose" anorectic lifestyle.

Today we live in the world of all-embracing pop-culture. One of its elements is emerging culture of thinness. It sets standards for the appearance that most young girls and women find very difficult to achieve. Thinness is interpreted in many ways : as a symbol of femininity, sexual attraction, control over life and life success. Standing patterns of pop-culture and culture of thinness have been flocking to Poland especially since the system transformation in the early and mid-nineties. Therefore, the elements of Western lifestyle have been adapted by a generation of young Poles in the process of socialization. The existence of such groups as the Internet community "Motylki" is the evidence of the phenomenon. The community consists of teenagers, whose main goal is to loose weight, and the highest value is "Ana", i.e. anorexia. In other words, "Motylki" is a group of young girls who aim at standards of the culture of thinness, thereby recognizing them as important and significant. Therefore the anorectic lifestyle created by the community becomes the means to achieve socially desirable values. "Motylki" are teenagers in the period of adolescence, who are particularly susceptible to socio-cultural influence. The opinion of the others as well as social acceptability are of a high importance to them. Placing the young generation in the broader socio-cultural context allows to understand the "choice" of anorexic lifestyle by the girls belonging to the Internet community "Motylki".